

OSMANLI TARİHİ (1300-1566)

TAR209U

KISA ÖZET

1. ÜNİTE Osmanlı Beyliği'nin Kuruluşu

BATI ANADOLU UÇ BÖLGESİNİN DOĞUŞU

Osmanlı Beyliği'nin ortaya çıkış sürecini, 1071'den sonra Anadolu'nun içlerine yönelik olan Türk akınlarına ve hemen arkasından gelen göçmen gruplarına bağlamak mümkündür. Bu ilk Türk yerleşmesini, Selçukluların yıkılmaya yüz tuttuğu, Harezmsahların yükseldiği XII. yüzyılın ikinci yarısında yenileri izledi. XIII. yüzyılın yirmili yıllarında Moğolların İran ve Azerbaycan'a hâkim olmalarıyla yeni ve belki de diğerlerinden daha büyük bir göç dalgası meydana geldi.

Bizanslıların Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara sızan bir kısım Türk boylarını kendi hizmetleri altına almaları ve bunları uç bölgesindeki siyasi oluşumlara karşı kullanmak üzere Batı Anadolu'ya geçirmeleri, sınır boylarında yeni bir sosyal karışıma yol açarak bu kesimde ortaya çıkan beyliklerin güçlenmesinde yahut kolayca genişlemesinde belirleyici rol oynamış olmalıdır. İlhanlı baskısı sonucu Selçuklu Devleti dağılırken, iç bölgedeki yaylaklarını kaybeden Türkmen boyları, Anadolu'nun batı uç kesimlerine yığılmaya başlamışlardır. Kuzeydoğu Anadolu'nun dağlık kesimleriyle Kastamonu bölgesinden Antalya'ya kadar uzanan hat, Türkmen boylarıyla dolup taşmıştır.

Bu Türkmen boyları basit birer göçebe kabile durumunda değillerdi. Onlar Harezmsahların, Selçukluların ve diğer Türk beyliklerinin idaresi altında bulunmuşlardı, idari, askeri yapıdan haberdar idiler. Ayrıca bir kısmı 1240'larda Anadolu tarihi bakımından büyük önemi haiz **Babaî İsyanı'na** katılmışlardı. Yanlarında derviş, baba, şeyh gibi dini ve kültür hayatlarında rol oynayan zümreler deyer alıyordu. Bunlar kendi anlayışları ve algılayışları çerçevesinde bir İslamî düşünceyle manevi gücü takviye ediyorlardı. Bu katı gibi görünen manevi yapı aslında yumuşak bir birlikteliği sağlayacak unsurlarla bezenmişti ve yerli unsurlarla belirli noktalarda uyum gösterebilecek bir karakter taşıyordu. Yani bu gruplar katı bir İslamî anlayışla hareket etmiyorlar, **cihat-gaza** prensibini, bugün bilinen anlamda değil daha yumuşak ve bütünlüştürücü tarzda benimsemiş görünüyorlardı.

Önceleri Orta ve Doğu Anadolu'da görülen ve sonra Selçuklu idaresi altında bütünleşen bu "uç sistemi", XIII. yüzyılda Moğolların ortaya çıkarak Anadolu'yu tehdit altında bırakmalarıyla yeni bir hamle ve ivme kazandı. Tarihi gelişmeye bakılacak olunursa, XIII. yüzyıl sonlarındaki genel manzara şu şekilde kendisini gösterir: Orta Anadolu'da sıkışıp kalan ve *İlhanlı hâkimiyetini kabul eden Selçuklulara* sözde bağlı Türkmen beylikleri, merkezi otoritesi zayıflayan Bizans'ın içinde bulunduğu siyasi bunalımdan istifadeyle Batı Anadolu'da yoğun bir faaliyete giriştiler. Zamanla söz konusu bölgede müstakil ve yarı müstakil hale gelecek olan ve birer devlet şeklinde teşkilatlanan beylikler arasında özellikle eski Selçuklu payitahtını (Konya) ele geçiren **Karamanoğulları** üstün bir mevki kazandılar.

Karamanoğulları: 1256- 1474 yılları arasında Konya, Niğde, Karaman, İç İli, Taşili ve Alanya yörelerinde hüküm süren Türk beyliği. Diğer beylikler üzerinde üstünlük iddiasında bulunarak Osmanlı beyliği ile devamlı rekabet halinde olmuşlardır. Kendilerini Selçukluların varisi olarak görmüşlerdir. Öte yandan Batı Anadolu'nun dış cephesinde Eretnoğulları, Kadı Burhaneddin, Eşrefoğulları, Lâdik beyleri, güneyde Hamidoğulları, kuzeyde Trabzon Rum Devleti hudutları çevresinde Çepni beyleri (Taceddinoğulları, Hacı Emir oğulları) yer almaktaydı. Fakat özellikle Bizans hududuna yakın Batı uç kesimindeki beylikler içinde Germiyan ve Candaroğulları arasında sıkışmış bölgede bulunan küçük bir beylik olarak Osmanlılar yavaş yavaş siyasi şartların ve jeopolitik durumun kendisine sağladığı avantajlarla yükselmeye ve dikkat çekmeye başladı. *Onların buldukları bölge sadece iç Anadolu değil, Karadeniz'in kuzey bozkırları ve hatta Balkanlar ile kolayca irtibatın kurulabildiği bir alandı.* Ayrıca bu kesim vaktiyle Selçuklu **sultanı İzzeddin Keykavus'a** bağlı Türkmen liderlerinin hükmü altındaki askeri nitelikleri öne çıkan kalabalık Türkmen boylarının yerleştiği yeri.

II. İzzeddin Keykâvus: Anadolu Selçuklu sultanı, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in büyük oğlu olup Moğolları Anadolu'dan çıkarmak için Türkmen gruplarına dayalı olarak mücadele etti. 1246-1249 arasında tek başına, 1249-1262 arasında ise kardeşi IV. Kılıçaslan ile birlikte hüküm sürdü.

İLK OSMANLILAR

İlk Osmanlıların tarih sahnesine çıkışları, XIII. yüzyıl Anadolu'sundaki çok önemli sosyal değişime dayanır. Bu değişimin temeline 1071'den itibaren Anadolu yarımadasına kesin olarak yerleşen ve siyasi birlikler kuran Selçukluları yerleştirmek gerekir. Selçuklu idaresindeki Anadolu, Osmanlılar için her şeyin başlangıcını oluşturacak olan XIII. asır sonlarına doğru hemen hemen *Türkleşme* sürecini tamamlamış bir görünüştedir. Bir cihan devleti olarak tarih sahnesinde yer almış olan Osmanlıların Batı Anadolu'nun kuzey kesiminde küçük bir beylik halinde ortaya çıkışı, doğrudan doğruya bu döneme ait (XIII. ve XIV. yüzyıllar) çağdaş kaynaklardan takip edilememektedir. İlk Osmanlı tarihlerinin kuruluşun bir asır sonra kaleme alınmış olmaları bunlardaki kuruluş ve köken ile ilgili bilgileri tartışmalı hale getirmiştir. Osmanlı kaynaklarının bu problemi daha XX. asır başlarından beri bilinmekte ve tarihçilerce tartışılmaktadır. Sadece Osmanlı **kronikleri** değil, ilk Osmanlılarla ilgili çağdaş Bizans kaynaklarının aktardıkları dolaylı bilgilerde de önemli problemler mevcuttur.

OSMANLI BEYLİĞİ'NİN KURULUŞU VE OSMAN BEY

Osmanlı Beyliği'nin kurucuları ve devlete adını veren ailenin kökeni, hatta Osmanlı tarihinin ilk safhaları ve siyasi hadiseler hakkında kaynaklara dayalı sağlam bilgilere ulaşılamamaktadır. Mevcut kaynaklardan elde edilen efsanevi bilgilerden tarihi gerçekleri tam anlamıyla ortaya koymak oldukça zordur. Tarihi şahsiyet olarak muasır/çağdaş bir Bizans kaynağında adı geçen Osman Bey'in dışında onun ataları, bulunduğu yere gelişi, beyliğin teşekkülü konusu, en eskisi Osman Bey'in ortaya çıkışından yüz yıl sonra kaleme alındığı bilinen ilk Osmanlı kaynağı (*Ahmedi'nin Tarihi, XIV. yüzyıl başı*) ve onu takip eden XV. asır ortalarında çoğu Fatih Sultan Mehmed ve II. Bayezid çağında yazılmış Osmanlı tarihlerine dayalı olarak aktarılmıştır. Osmanlı tarih geleneği, Osmanlı beyliğinin kurucusu Osman Bey'in atalarını 1220'lerden itibaren Moğolların ortaya çıkışı sonucu Anadolu'ya akan Türkmen kitlelerine bağlar. Bir kısım Osmanlı kaynakları Osmanlıların çıkış noktasını **Mahan** olarak belirtirken, bir kısmı **Ahlat'ı** ön plana çıkarır. Özellikle Ahlat Celaleddin Harezmşah'ın Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad tarafından 1230 yılında yenilgiye uğratıldığı yerdir (Yassı Çemen Savaşı). Bu bölge hem **Harezm bölgesinden** hem de daha önce buralara gelmiş olan Türkmen topluluklarının iskânına sahne olmuştur.

Osmanlı kaynaklarının menkıbevi bilgileri daha çok Osman Bey'in şahsında toplanmış gözükmektedir. Ancak Osman Bey'in adını veren dönemin tek çağdaş tarihi, *Pachimeres tarafından yazılmış olup 1260-1307 yılları arasındaki olayları anlatan bir Bizans kroniğidir*. Osman Bey'in tarihi bir şahsiyet olarak **Kayı boyuna** mensup olduğunda Osmanlı kaynakları ittifak etmektedir. Yine bazı araştırmacılar böyle bir irtibatın sonradan uydurulmuş olduğu görüşündedirler (P. Wittek, F. Köprülü, F. Sümer). Bununla beraber Osmanlı hanedanının Kayı boyuna mensup olduklarına dair gelenek, XV. yüzyılda hanedan tarafından resmi bir kabul görmüştür. Öte yandan XV. ve XVI. asra ait **tahrir defterlerine** yansıyan bilgiler, Osmanlıların ortaya çıktığı ana coğrafyada (Bursa-Eskişehir-Bolu hattı) Kayıların açık izlerini gösterir.

Tahrir Defteri: Osmanlı mali sisteminde vergiye esas olan varlıkların sayımı yapılarak düzenlenen defterleridir. Bunlarda şehir ve köylerin adları, buralarda yaşayan vergi mükellef erkek nüfusun isimleri, vergi kaynaklarının dökümü kaydedilir. Bu defterler Osmanlı sosyal ve ekonomik tarihini aydınlatan çok önemli tarihi belgelerdir. Osmanlı Beyliği'nin diğer Türkmen beylikleri gibi ortaya çıkışında, XIII. yüzyılın ikinci yarısında Selçuklu Anadolu'su ile Bizans Anadolu'sundaki siyasi gelişmelerin önemli rolü olduğu açıktır. Osmanlıların Eskişehir'den Bursa hattına kadar uzanan ve biraz kuzey yönüne kayan sahada faaliyet göstermeye başlaması, Osmanlı kaynaklarında daha ziyade Selçuklu Sultanı **Alaeddin** ile Ertuğrul yahut Osman'ın bu bölgedeki müşterek askeri harekâtıyla irtibatlandırılır.

Alaeddin: Osmanlı kaynaklarında geçen Alaeddin'in Anadolu Selçuklu sultanı I. Alaeddin Keykubad'ı (1220-1237) nitelediği açıktır. Ancak bununla ilgili bilgilerin doğruluğu üzerinde şüpheler vardır.

OSMANLI BEYLİĞİ'NİN KURULUŞ YILLARINDA ANADOLU'DA SİYASİ ORTAM

Selçuklu kaynaklarına göre, XIII. yüzyılın ikinci yarısında özellikle 1243'teki Köseadağ savaşından sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin vesayet altına girmeye başlaması, siyasi ve sosyal yapıda birtakım değişimleri de beraberinde getirdi. Moğolların giderek artan baskıları, onların hükmü altındaki Selçuklu sultanları ve Türkmenler arasında tepkiyle karşılanmaktaydı. Moğollar 1284'te Sultan II. Mesud'u tahta çıkardılar. 1291-1292'de Keyhatu uç Türkmenlerine karşı bir harekât düzenledi. 1298'de ise İlhanlı hükümdarı Gazan Han, II. Mesud'un yerine, III. Alaeddin Keykubad'ı Selçuklu tahtına geçirdi. Bizanslılar Türklere karşı harekete geçmek için asker bulmakta çok zorlandığı bir devrede, 1302 yılı başında Moğollar'ın önünden Tuna'dan aşağı kaçan ve aileleriyle birlikte sayıları 15.000'i bulan **Alan** guruplarından istifade etmek ve onları Batı Anadolu'da Türklere karşı savaşmak için kullanmak istediler.

OSMANLI BEYLİĞİ'NİN İLK SİYASİ-ASKERİ FAALİYETLERİ

Pachimeres'in eserinden çıkarılan bu bilgiler, Osman Bey'in gücünün mahiyetini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. XV. Asra ait Osmanlı tahrir kayıtlarına yansıyan izler, Bitinya bölgesinin daha aşağılarında, Karesi'den Menteşe'ye kadar tam bir kaosu yaşadığını, buna mukabil *Bursa yöresinde Hıristiyan Ortodoks, ancak etnik menşei tartışmalı köylülerin çeşitli ad ve namlarla -bazıları Türkçe adlarıyla- varlıklarını sürdürdüklerini gösterir.* Bölgedeki savaşçı Alanların da Osmanlı safına geçmiş oldukları bilinmektedir. Bugün modern Osmanlı tarihi yazımında ve ders kitaplarında, önemli bilgi problemlerini haiz olan ilk Osmanlı tarihlerinin anlattıkları, çoğu defa dikkatsiz bir şekilde olduğu gibi aktarılmaktadır. Buna göre, Âşıkpaşazade'nin tarihinin içinde yer alan ve ilk dönemlere ait en önemli kaynak olan **Yahşi Fakih Menakıbnamesi**, Osman Bey'in bölgedeki faaliyetleri hakkında nispeten ayrıntılı bilgiler verir.

OSMANLILARIN ANADOLU BEYLİKLERİ İÇİNDEKİ KONUMU

İlk yıllarda Bizans hududunda daha çok Bizanslılar ile olan mücadelesiyle bulunduğu yerde bir beylik olarak ortaya çıkan Osmanlıların, diğer Türkmen beylikleri arasındaki yeri ayrı bir önemi haizdir. 1320'li yılların ortalarında Timurtaş'ın sebep olduğu karışıklık, Anadolu üzerindeki İlhanlı gücünü esaslı bir şekilde sarstı.1326'da uç beylerini sıkıştıran Timurtaş'ın durumunun kötüleşip ertesi yıl Mısır'a kaçması, bütün diğer uç beyleri gibi Osmanlıları da oldukça rahatlatmıştı. Osmanlılar Bizans hududunda iken diğer Türkmen beyliklerinden bazıları iç bölgelerde kalmış, sahil beylikleri ise daha çok Ege denizinde adalara ve Trakya ve Yunanistan ana karasına yönelik "gaza" faaliyeti sürdürmeye başlamıştı.

İlk Osmanlı tarih yazarlarından Ahmedî gaza kavramını yüksek İslami kalıplar çerçevesinde yeni baştan değerlendirecekti. Bu anlayış yine de katı bir sürekli savaş değil, daha yumuşak bir tarzda Osmanlı idaresine meylettirmek anlamındaki, **istimalet** denilen bir uygulamayla kendisini gösterdi. 1330'lu yılların başında Osmanlı beyliği hakkında bilgi veren çağdaş bir kaynak olarak Arap seyyah **İbn Battuta'nın** (ö.1368) gözlemleri çok önemlidir.

İbn Battuta: Fas'ın Tanca şehrinde doğan ve 1325 yılında seyahate çıkarak dünyanın pek çok yerini dolaşan meşhur seyyahdır. Kaleme aldığı Seyahatnamesi özellikle Anadolu beylikleri hakkında çok değerli bilgiler verir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/osmanli-tarihi-1300-1566-ady212u?search=TAR209U>